

ARBETSKRAFTSKOSTNADEN

SVENSK INDUSTRI OCH VÄSTEUROPA

2012 OCH 2015

Detta häfte innehåller en jämförelse av nivån på de svenska arbetskraftskostnaderna och nivåerna i ett antal andra västeuropeiska länder såsom de såg ut i mars 2013 jämfört med i mars 2016. Jämförelserna avser nivån 2012 respektive 2015.

Skillnaderna i svensk industris relativa arbetskraftskostnad är stor. Exempelvis var bilden i mars 2013 att arbetskraftskostnaderna i Sverige var 10 procent högre än i Tyskland. I mars 2016 är bilden att arbetskraftskostnaden i tysk tillverkningsindustri ligger 5 procent över den svenska. En skillnad på 15 procent.

Av skillnaden på 15 procent förklaras 2 procentenheter av att Tyskland haft en högre ökning av arbetskraftskostnaderna, 8 procentenheter på förändringar av växelkursen och 5 procentenheter på revideringar av statistiken.

Mars 2016

Läget mars 2013

Under avtalsrörelsen 2013 var det omfattande argumentation kring nivån på de svenska arbetskraftskostnaderna. Arbetsgivarna menade att den svenska relativa arbetskraftskostnadsnivån måste sänkas. När de beskrev kostnadsutvecklingen gjorde de det oftast i gemensam valuta, d.v.s. växelkurseffekten räknades in. Vanligtvis brukar parterna jämföra löne- och arbetskraftskostnadernas utveckling i nationell valuta. Begreppet "I takt med Europa" utgår från löneutvecklingen mätt i nationell valuta.

Exempelvis konstaterades i en rapport från Teknikföretagen att den svenska kostnadsnivån var 22 procent högre än i Euroområdet under 2012 och att kostnaderna i gemensam valuta ökat med 10,4 procent mot Euroområdet under de senaste två åren. Rapporten publicerades i mars 2013 under pågående avtalsrörelse. I jämförelsen med Västeuropa hade kostnadsläget ökat med 8,4 procent och de svenska arbetskraftskostnaderna som angavs var 13 procent högre än de i Västeuropa.

Facken inom industrin hade inga invändningar mot de fakta som presenterades i Teknikföretagens rapport. Teknikföretagen använde och hanterade data på i stort sett samma sätt som Facken inom industrin brukar göra¹. Facken inom industrins främsta invändning var att motpartens argumentation innebar att växelkursens svängningar togs med i argumenteringen för en annan löneökningstakt. Facken inom industrin framförde också att när jämförelser gjordes som sträckte sig över en längre period av Industriavtalet borde också skillnaderna i produktivetsutvecklingen beaktas.

Facken inom industrin bestred aldrig det faktum att svensk industri under helåret 2012 hade haft en betydligt snabbare kostnadsutveckling än flertalet av våra konkurrentländer, även mätt i nationell valuta. Facken inom industrin belyste att en orsak till att kostnaderna steg snabbare under 2012 var att löneökningarna under 2011 till följd av 2010 års avtal kom först kring sommaren 2011. Det var i sin tur ett önskemål från arbetsgivarna. Facken inom industrin lyfte också fram att Tyskland nu växlats upp i löneökningstakt, att skillnaderna mellan olika länder var stora och att det främst var de länder som hade mycket stora problem efter finanskrisen som hade en väldigt låg löneökningstakt och därmed drog ner snittet.

Facken inom industrin ansåg även att det svenska kostnadsläget var ovanligt högt och att kostnaderna i Sverige nu var högre än i Tyskland. Enligt Facken inom industrin berodde den svenskaindustrins relativt höga kostnadsläge främst på den starka kronan. I FI-ekonomernas rapport "Ekonomiska bedömningar inför avtalsrörelsen 2013" ägnades den starka svenska kronan stort utrymme. I rapporten angavs olika tänkbara orsaker till den höga kronkursen. Riksbankens räntepolitik förmodades vara den främsta orsaken.

I avtalsrörelsen 2013 argumenterade Facken inom industrin för en nedväxling av löneökningstakten. Det främsta motivet för en nedväxling var att tillväxt och produktivetsutveckling efter finanskrisen varit lägre än före finanskrisen både inom industrin och i hela den svenska ekonomin. Bedömningen som gjordes var att den utvecklingen skulle fortsätta under de närmast kommande åren. Den höga växelkursen ansågs däremot inte var något motiv för lägre löneökningstakt. Facken inom industrin

¹ Statistiken byggde främst på uppgifter från Bureau of Labor Statistics i USA, Eurostats LCI och snitt vägdes samman med hjälp av s.k. KIX vikter.

framförde också att de i 2010 års förhandlingar, då kronan var mycket svag, inte använde det som ett argument för högre löneökningar.

Diskussionen om det höga svenska kostnadsläget fortsatte efter avtalsrörelsen 2013. I den partsgemensamma utvärderingen av avtalsrörelsen 2013 konstaterade parterna gemensamt att de svenska arbetskraftskostnaderna var omkring 10 procent högre än de i Tyskland

Läget i mars 2016 väsentligt annorlunda

Arbetsgivarnas argumentation kring det höga svenska kostnadsläget hänger till en del kvar i avtalsrörelsen 2016. Bilden av det svenska kostnadsläget är dock idag väsentligt annorlunda än det var i mars 2013. Det beror främst på tre faktorer; en svagare svensk krona, revidering av statistik samt, när det gäller jämförelser med Tyskland, det faktum att Tyskland haft en högre ökning av löner och arbetskraftskostnader än Sverige.

I avtalsrörelsen 2013 var bilden att arbetskraftskostnaderna i svensk tillverkningsindustri låg c:a 10 procent över den tyska. Idag är bilden istället att de tyska arbetskraftskostnaderna ligger 5 procent över de svenska. I Avtalsrörelsen 2010 var Facken inom industrins bild att Sverige låg 14 procent över snittet för Västeuropa². Idag är bilden att de svenska arbetskraftskostnaderna är 2,5 procent högre än det konkurrenskraftsvägda snittet för Västeuropa.

I ett avseende är situationen densamma. Facken inom industrin hävdar även i denna avtalsrörelse att förändringar i kostnadsbilden till följd av svängningar i växelkursen inte ska påverka bedömningen av löneutrymmet. D.v.s. att de svenska arbetskraftskostnaderna har sjunkit sen 2013 till följd av att kronan har försvagats ska inte tas till intäkt för att kräva högre löneökningar. Idag och under 2015 var den svenska kronan svagare än vad den varit i genomsnitt under Industriavtalsperioden. År 2012 och 2013 var den svenska kronan väsentligt starkare än vad den varit i genomsnitt.

Olika källor ger olika bild

Ovanstående beskrivning bygger på uppgifter från Conference Boards statistik "International Comparisons of Hourly Compensation Costs in Manufacturing". Det är den källa som Facken inom industrin³ bedömer vara mest representativ. Men det finns även andra källor exempelvis Eurostats Labour Cost Survey och uppgifter som bygger på ländernas nationalräkenskaper⁴. I bifogad bilaga redovisas arbetskraftskostnadsnivån enligt några olika källor 2012 och 2015.

FI kansli

8 mars 2016

² 13 % enligt Teknikarbetsgivarna i mars 2013

³ Även teknikföretagen använder främst denna källa.

⁴ I början av 2014 fick den fortgående diskussionen om olika statistikällors tillförlitlighet Facken inom industrin att tillskriva Medlingsinstitutet och SCB.

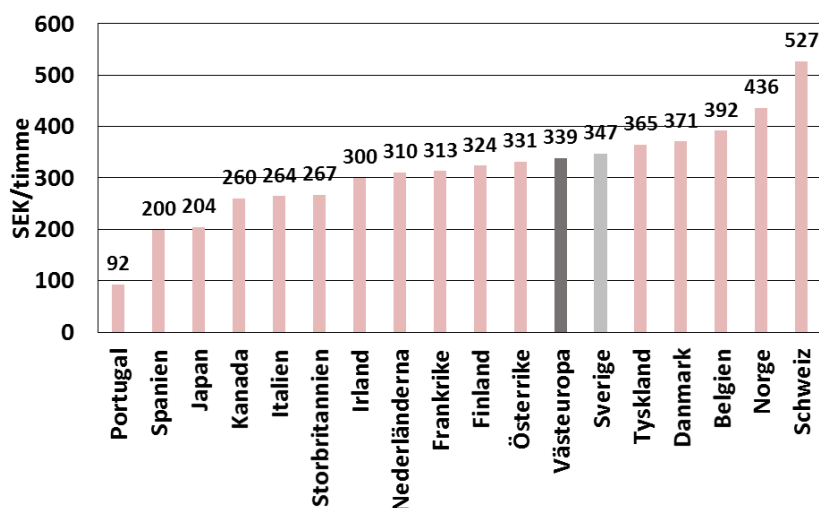
Bilaga

Arbetskraftskostnad per timme

Diagram 1a nedan visar nivån på arbetskraftskostnaden per timme i gemensam valuta för länder i Västeuropa 2015, enligt Amerikanska Conference Board (CB). Uppgifter om arbetskraftskostnaden enligt CB sträcker sig endast fram till 2013. Därefter har Eurostats Labour Cost Index (LCI) använts för att räkna upp nivåerna fram till 2015. I skrivande stund finns inte heller helårssiffror för 2015 enligt LCI. Vi har då använt oss av utvecklingen under de tre första kvartalen 2015 och jämfört dem med de tre första kvartalen 2014.

2015 hade Sverige en arbetskraftskostnad på 347 kronor i timmen, 5 procent lägre än Tyskland men cirka 2 procent högre än det vägda Västeuropasnittet. Västeuropasnittet är vägt med KIX-vikter. De länder som då har större betydelse som handelspartners med Sverige väger tyngre i snittet.

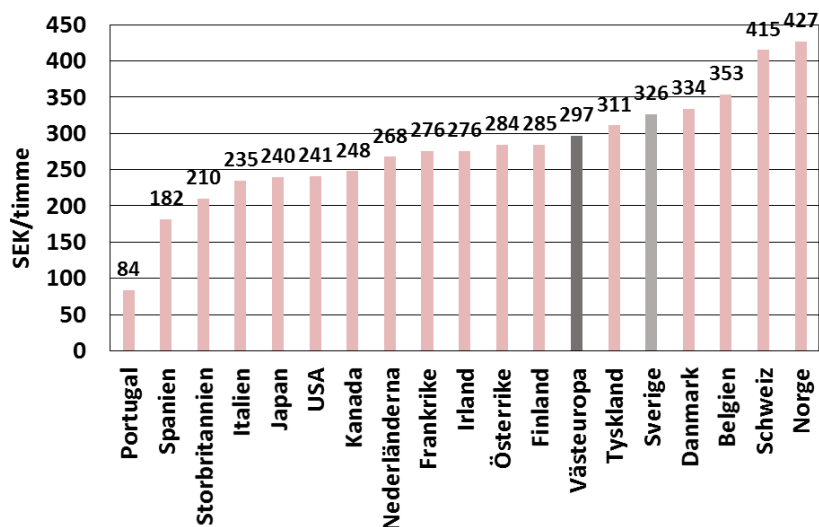
Diagram 1a. Arbetskraftskostnad per timme, tillverkningsindustrin 2015, CB

Källa: Conference Board, Eurostat LCI

Diagram 1b nedan visar samma som 1a men för 2012. Då såg bilden annorlunda ut. Sverige hade högre arbetskraftskostnad per timme än både Tyskland och Västeuropasnittet, fjärde högst i Västeuropa efter Norge, Belgien och Danmark. Sverige låg 2012 cirka 5 procent ovanför Tyskland. Detta var till stor del på grund av en stark svensk växelkurs 2012, som dock försvagades under andra halvan av 2013 till 2015.

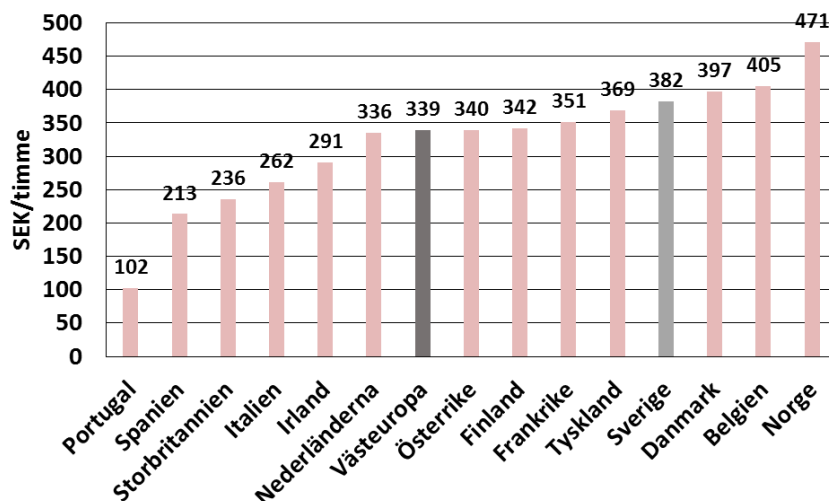
Diagram 1b. Arbetskraftskostnad per timme, tillverkningsindustrin 2012, CB

Källa: Conference Board

En försvagad krona tillsammans med att Tyskland har haft en högre löneökningstakt 2013-2015 har gjort att Tyskland hade högre arbetskraftskostnad per timme än Sverige 2015. Arbetskraftskostnaden enligt Eurostats Labour Cost Survey (LCS), visar inte riktigt samma bild. Diagram 2a visar nivåer av arbetskraftskostnaden enligt Eurostats LCS. Sverige hade enligt den här källan år 2015 över Tysklands nivå på arbetskraftskostnader. LCS sträcker sig endast fram till år 2012, och därför har LCI använts på samma sätt som med CB i diagram 1a-1b för att räkna upp till 2015 års nivåer.

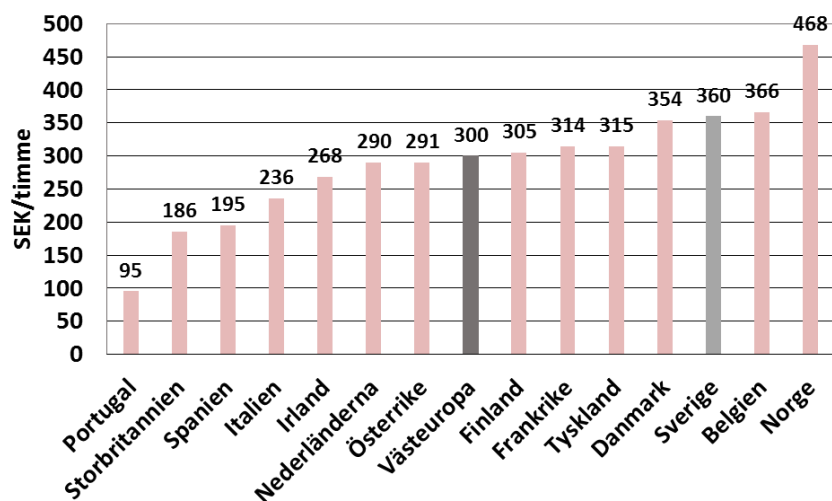
Diagram 2a. Arbetskraftskostnad per timme, tillverkningsindustrin 2015, LCS

Källa: Eurostat LCS och LCI

Enligt Eurostats LCS ligger Sverige cirka 3 procent högre än Tyskland 2015, och har den fjärde högsta nivån i Västeuropa efter Norge, Belgien och Danmark. Enligt samma källa år 2012 låg Sverige cirka 13 procent högre än Tyskland. Sverige hade då den tredje högsta nivån i Västeuropa, efter Norge och Belgien.

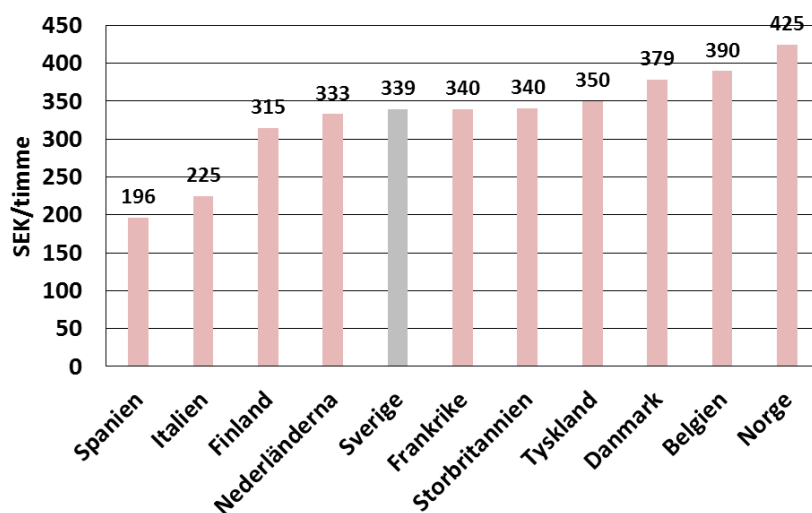
Diagram 2b. Arbetskraftskostnad per timme, tillverkningsindustrin 2012, LCS

Källa: Eurostat LCS

I diagram 3a visas ännu en källa för arbetskraftskostnader per timme, arbetskraftskostnader enligt Conference Boards Nationalräkenskaper. Även här används Eurostats LCI för att räkna upp till 2015 års nivåer. 2015 hade Sverige cirka 3 procent lägre än Tyskland, och under en rad andra länder i Västeuropa. Observera att för Sverige är det Nationalräkenskaper enligt Konjunkturinstitutet som är använda i diagram 3a, då CB exkluderar vissa kostnader som gör nivån missvisande för Sverige.

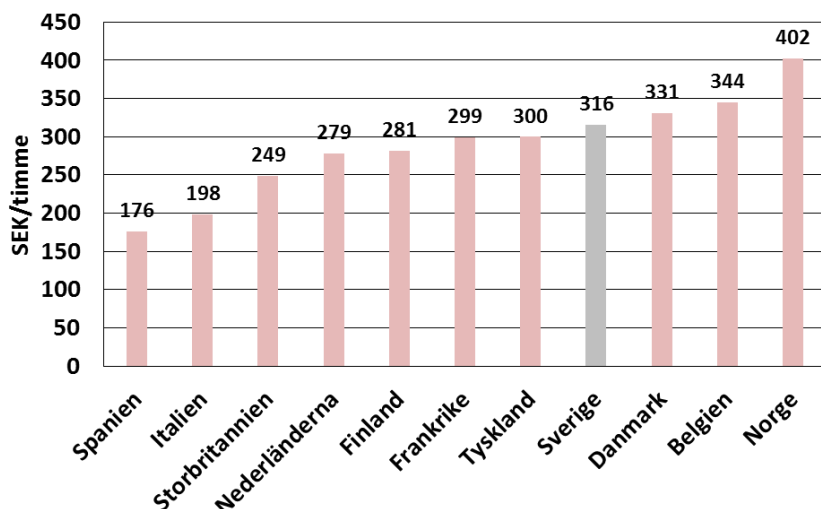
Diagram 3a. Arbetskraftskostnad per timme, tillverkningsindustrin 2015, CB NR

Källa: Conference Board NR och Konjunkturinstitutets NR för Sverige

Samma källa för arbetskraftskostnaden för 2012 visar att Sverige ligger cirka 5 procent ovanför Tyskland (diagram 3b.), samma skillnad mellan Sverige och Tyskland som CB visade.

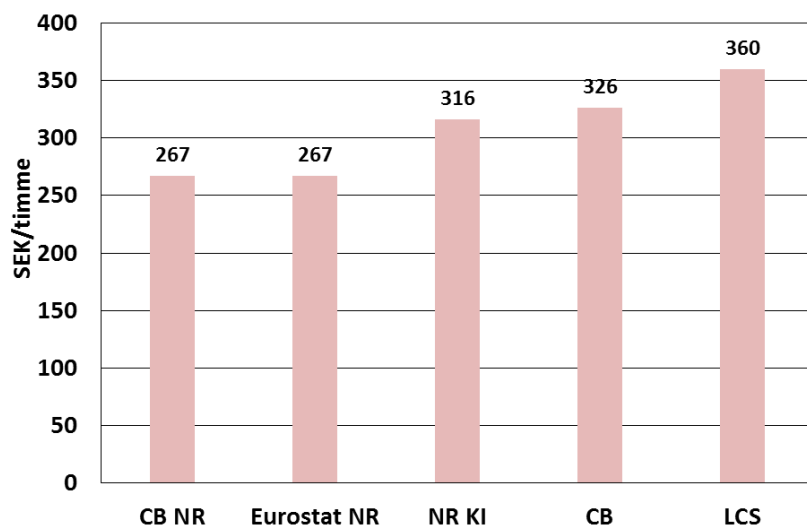
Diagram 3b. Arbetskraftskostnad per timme, tillverkningsindustrin 2012, CB NR

Källa: Conference Board NR och Konjunkturinstitutets NR för Sverige

Val av källa betyder således en del. Diagram 4 visar olika källor för nivåerna på arbetskraftskostnaderna för 2012. Sverige hade den högsta nivån på arbetskraftskostnaden enligt Eurostats LCS, och den lägsta enligt Eurostats nationalräkenskaper tillsammans med Conference Boards nationalräkenskaper. För att räkna ut Eurostats arbetskraftskostnader enligt nationalräkenskaperna har "Compensation of employees" använts och dessa har delats med antalet arbetade timmar enligt "National accounts employment data by industry".

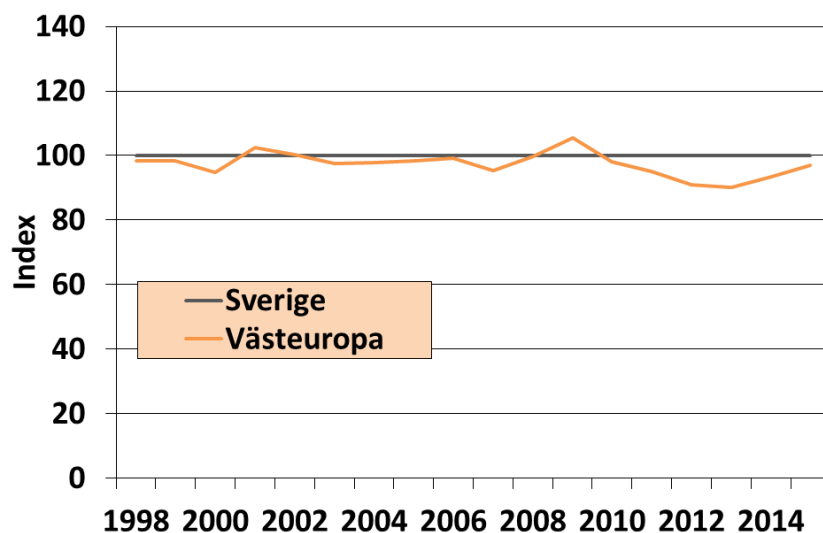
Diagram 4. Arbetskraftskostnad per timme, tillverkningsindustrin 2012

Källa: Conference Board, Eurostat och Konjunkturinstitutet

Under större delen av perioden 1998-2015, har skillnaden mellan Sverige och snittet för Västeuropa varit litet (diagram 5.). Under perioden 2011-2013 skedde en förstärkning av kronkursen vilket fick till följd att den relativa arbetskraftskostnaden för Västeuropa sjönk. Kronan stärktes med nära tio procent. Runt 2014 vände trenden och skillnaden i arbetskraftskostnad minskade mellan Sverige och Västeuropa, mycket på grund av en försvagad krona.

Diagram 5. Relativ arbetskraftskostnad 1998-2015

Källa: Conference Board, Eurostat LCI, Riksbanken och egna bearbetningar

FI-Kansli
8 mars 2016

